

Pablo Gentili

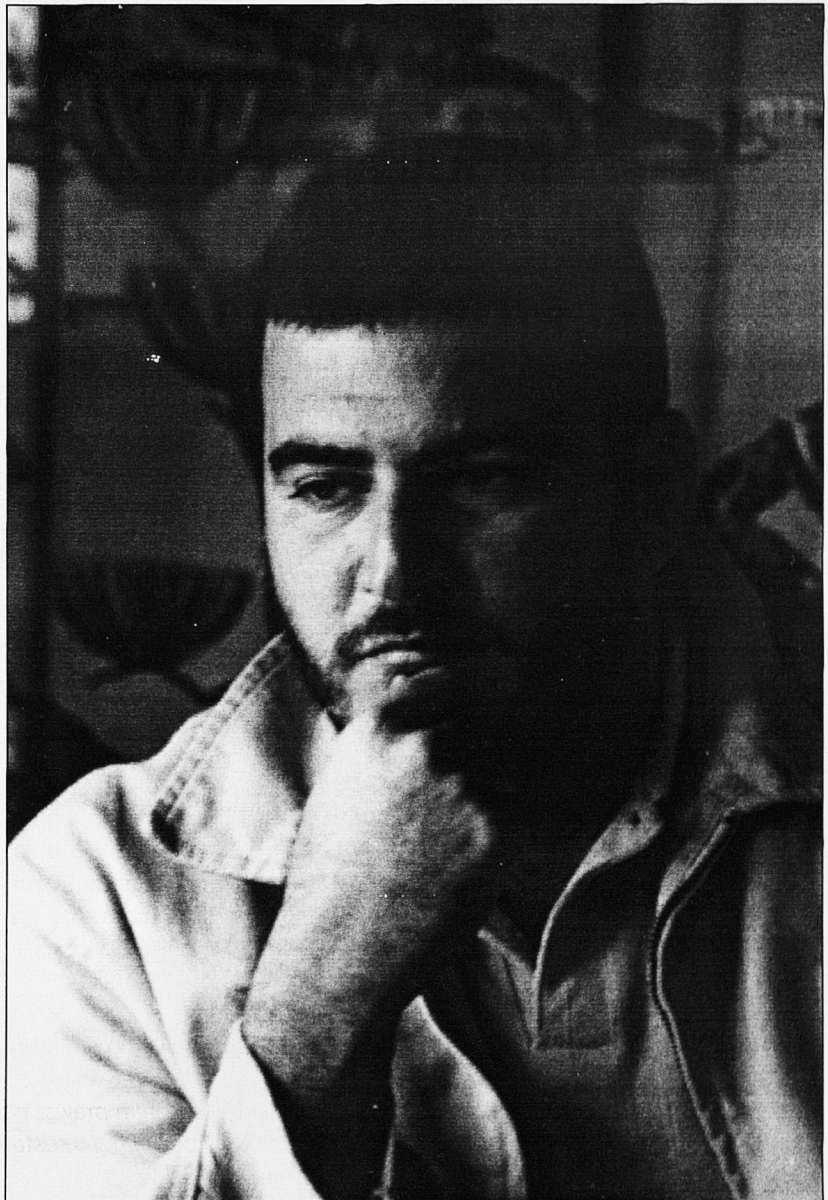
“El neoliberalisme està fent una revolució cultural; més que una transformació substantiva de la institució educativa és una autèntica contrarevolució”

Rafa Miralles *

Doctor en Educació, Pablo Gentili (Buenos Aires, 1963) és professor de la Universitat brasilera de Rio de Janeiro on imparteix un programa de doctorat. Autor de nombrosos treballs sobre les reformes neoliberals i els seus efectes en el camp de l'educació, el pensament del professor Gentili ha estat motiu de reflexió per la publicació recent de dos articles a Cuadernos de Pedagogía y Kikiriki. Les seves tesis desemmascaren les polítiques educatives dels governs conservadors, tendents, segons ell, a aprofundir en els processos privatitzadors i a promoure transformacions culturals profundes en la concepció de l'educació. Convidat per l'STEI, Pablo Gentili va passar uns dies a Mallorca, on va participar com a ponent en unes Jornades sobre Neoliberalisme.

Rafa Miralles.- Les teves anàlisis sobre el futur de l'educació en els països capitalistes són preocupants. En aquest context, la diversitat creixent de xarxes de difusió de coneixement, la televisió, els ordinadors, amenaça la funció social de l'escola. És aventurat dir que a l'escola pública li queda poca vida?

Pablo Gentili.- L'escola continua existint. Totes les teories que

anuncien que l'escola desapareixerà es basen en una fonamentació falsa, perquè per a les persones l'escola segueix sent una referència clara en la seva vida, una possibilitat per a la realització

rència en l'horitzó, inclús per als governs conservadors, que reconeixen que l'escola pública hauria de ser l'espai de realització del dret universal a l'educació. El que avui està en joc és si l'educació és

de l'escola pública, una dinàmica de mercat educacional resoldrà els problemes que no ha resolt l'ensenyament públic. El neoliberalisme està fent una revolució cultural, més que una transformació substantiva de la institució educativa és una autèntica contrarevolució. Mirant el primer món, l'escola no ha canviat massa, però sí que ha canviat el cap de les persones per a pensar l'escola. Si l'esquerra no reconeix aquest canvi cultural fracassarà estrepitosament, perquè aquest canvi és la base de les reformes que vindran en el futur. Això és el que ha passat en la reconversió de les empreses públiques. De tant repetir que no funcionen els serveis públics, a la gent no li sorprèn que es privatitzi tot, perquè, què millor que un grup d'empresaris per administrar béns destinats a produir diners? Això també passarà a l'escola si aquestes polítiques continuen.

La gent comença a acceptar com a possible, desitjable i necessari que, acabada l'era de l'escola pública, una dinàmica de mercat educacional resoldrà els problemes que no ha resolt l'ensenyament públic

d'altres aspiracions. El que sí està en qüestió és quin tipus d'escola tindrem en el pròxim segle. Estam discutint poc sobre un tema central, l'amenaça del neoliberalisme al caràcter públic de la institució educativa. En els contextos on l'estat del benestar s'hi va consolidar, l'escola pública és

un dret i si l'escola pública ha de seguir existint dins l'esfera pública. Això es viu actualment de la mateixa manera en el primer que en el tercer món, encara que amb intensitats diferents. El problema no és només que l'escola pública estigui desmantellada institucionalment. Inclús en el tercer món,

R.M.- L'informe encomanat per la UNESCO a Jacques Delors i a un grup d'experts, ¿fins a quin punt participa de les polítiques clàssiques de la socialdemocràcia europea o assumeix en part el discurs neoliberal en l'educació?

És un discurs esquizofrènic pretendre aplicar polítiques econòmiques que condicionen estructuralment el desenvolupament dels sectors de l'estat del benestar i formular ahora polítiques dirigides als pobres

encara una realitat, un espai d'atenció universal al dret a l'educació dels ciutadans i ciutadanes. Sabem que hi ha diferències entre els estats del benestar, que les coses no funcionen de manera homogènia a tot arreu.

R.M.- ¿Quina és, a grans trets, la situació actual de l'escola pública a Amèrica Llatina?

P. Gentili.- Als països llatinoamericans l'estat del benestar no es va realitzar plenament, però almenys sempre ha estat una refe-

els governs han augmentat la despesa educativa. No cal emprar, per tant, un discurs maniqueista. El que ha avançat moltíssim -més que una destrucció apocalíptica de les escoles- i ha penetrat capil·larment en la societat amb molta força és el discurs que diu que l'escola pública és un model esgotat.

R.M.- ¿Què vols dir?

P. Gentili.- La gent comença a acceptar com a possible, desitjable i necessari que, acabada l'era

P. Gentili.- Pel que a fa al Tercer Món, encara que aquestes polítiques vagin contra l'Estat, les polítiques neoliberals estan impulsades des del propi Estat. És falsa la creença que hi ha grups d'empresaris, en sintonia amb l'imperialisme i les multinacionals, que conspiren en l'ombra per a destruir els serveis públics, perquè és dins de l'estructura del propi Estat des d'on es promouen i desenvolupen aquestes polítiques, amb el suport, això sí, dels grans grups econòmics.

R.M.- ¿Com s'explica això?

P. Gentili.- Financen reformes orientades a debilitar la pròpia institucionalització de l'escola pública. Qui és el gran finançador de l'educació a Amèrica Llatina? Doncs el Banc Mundial (BM). Els

crèdits del BM li surten més cars al Tercer Món que els crèdits de la banca privada. A l'hora de tornar el deute, el BM fixa condicions. El finançament de les polítiques socials està vinculat a la renegociació del deute extern. Quan un govern demana diners al Fons Monetari Internacional (FMI), se li contesta que s'ha de procedir a una reestructuració per a pagar els interessos. "Com reestructurar-se?", plantegen els governs. I el FMI contesta: "Pregunteu-li-ho al BM". Per a reestructurar-se, el BM diu que cal precaritzar les condicions de treball del professorat, i fer una reestructuració a fons. Com que els governs no tenen diners per a fer-ho, el BM presta els diners, però, clar, per a fer la reestructuració docent que s'ha indicat. Són els famosos Programes d'ajust estructural finançats amb diners públics, que la gent, no els governs, ha de retornar. Avui, el BM és qui finança la privatització de l'educació pública des de l'Estat, perquè és qui aporta els recursos i qui posa les condicions dels programes que els governs accepten. Els nostres governs no són innocents criatures dominades per l'imperialisme, perquè ells assumeixen aquestes polítiques.

R.M.- En un altre sentit, els dictàmens dels anomenats 'experts' internacionals en educació també volen marcar directrius en els processos de reforma educativa. Des del teu punt de vista, ¿qué cal exigir a les polítiques educatives de progrés?

P. Gentili.- L'informe Delors reflexa la reconceptualització de la socialdemocràcia en un context neoliberal. Aquest context suposa una derrota política i cultural per a l'esquerra i un retrocés profund per a la socialdemocràcia. Ells pensen que apropiant-se d'alguns elements d'aquest discurs neoliberal podrien recuperar la confiança popular, cosa que ha funcionat en alguns casos. L'invent de la 'tercera via' reafirma la vic-

tòria cultural del neoliberalisme. No veig diferències significatives entre el discurs de la tercera via i les polítiques neoliberals. Podria dir-se que és una mena de neoliberalisme amb rostre humà, però aquest neoliberalisme no funciona, perquè el que pretén precisament el neoliberalisme és acabar amb la dimensió humana de la política. És un discurs esquizofrènic pretendre aplicar polítiques econòmiques que condicionen estructuralment el desenvolupament dels sectors de l'estat del benestar i formular alhora polítiques dirigides als pobres.

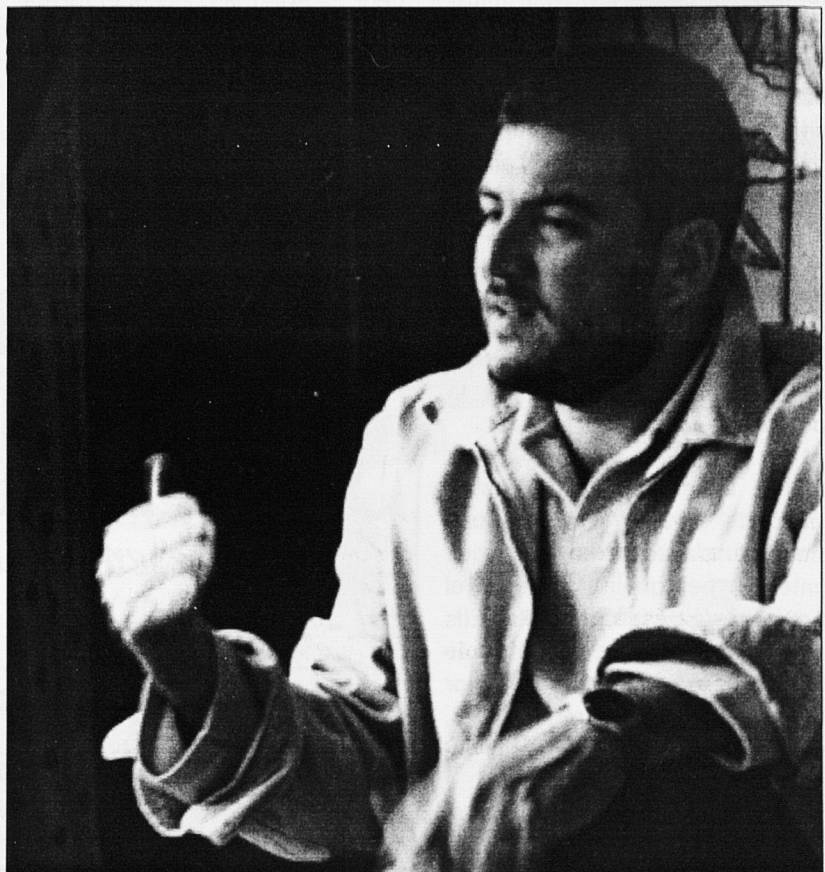
R.M.- ¿Quines són les concrecions d'aquesta política?

P. Gentili.- Això es tradueix que la socialdemocràcia fa una política cada vegada menys social i, en alguns casos, menys democràtica. És cert que hi ha sectors de la socialdemocràcia que estan resistint més, no és un procés homogeni en tots els països. Hi ha una retrocés ideològic significatiu, una dretanització de la socialdemocràcia molt gran, encara que no està exempta de conflictes

internes. El neoliberalisme en estat pur només existeix a les fonamentacions teòriques. Si li preguntes a Friedman o a qualsevol teòric neoliberal què opina de Tony Blair et dirà que es un esquerrà, perquè ell parteix d'un model teòric molt rigorós. Però el que es debat no és el rigor conceptual, sinó la viabilitat de les seves polítiques en certs règims formalment democràtics. Els neoliberals han acceptat que un cert grau de política social focalitzada és necessària. Però les polítiques focalitzades, destinades a solventar problemes puntuals, no poden donar resposta als problemes estructurals.

R.M.- En aquest context, ¿quin sentit poden tindre els anomenats Pactes per l'Educació, impulsats des dels governs conservadors?

P. Gentili.- Cada vegada que escolto la paraula 'pacte' em pos a tremolar, perquè sé el que significa. Em sorprèn que se segueixi insistint en els pactes, perquè és una repetició de les experiències dolentes que molts ja coneixem.

El Banc Mundial diu que les reformes educatives tendran un cost elevat frustrant les aspiracions democratitzadores, i que la garantia d'una escola universal que garantitzi drets igualitaris no pot realitzar-se. És un parany i cal guanyar-se la confiança de la gent. Ningú dóna suport a una política en què va a ser la víctima. Ells diuen que l'acord és necessari, però immediatament diuen el que cal acordar. L'acord existeix sempre que un accepti signar el que està escrit en el pacte que ells han elaborat. Si no acceptes el pacte se t'exclou i et transformes en un enemic. I, qui pot estar en contra d'un pacte? Un pacte suposa diàleg, però aquí no hi ha diàleg, només hi ha un discurs que o s'accepta o no s'accepta. Això és profundament antidemocràtic.

R.M.- És molt fàcil traslladar la teva anàlisi dels pactes des de Llatinoamèrica a les Illes.

P. Gentili.- Hi ha aspectes que poden ser útils de l'experiència llatinoamericana. En primer lloc, el que es denomina Pacte és una temptativa per confirmar i polítiques ja predeterminades. És una forma cínica de vendre una concertació que no existeix, és la falsificació del consens, emprant mecanismes descarats i altres més subtils. Quan apareix consagrat un pacte d'aquests és fàcil que t'acusin de no subscriure'l dient que no has volgut discutir sobre qualitat i sí sobre salaris. No s'ha produït cap pacte, però ells són els propietaris de la paraula.

D'altra banda, els pactes estan vinculats a la qualitat. En cap moment s'accepta discutir què entenem per qualitat, que és el primer problema del pacte. Ells diuen que la qualitat educativa és la que permet accedir de millor manera al món del treball. Però, qui diu que la qualitat s'ha de vincular a un tema de mercat? Per a mi pot ser precisament tot el contrari. Definir la qualitat educativa

en termes mercantils és un parany i, al remat, més que arribar a un acord, se'ns està convidant a capitular. "Signeu la vostra rendició", és el que se'ns demana, és el que es diu als sindicats, i algunes organitzacions cauen en la trampa. S'ha que denunciar i desemmascarar aquesta operació. Ningú amb dignitat està obligat a signar la seva rendició si no vol, no se'ns pot obligar a capitular.

R.M.- Des de la vostra perspectiva, què podem fer per guanyar espai i fer recular les polítiques neoliberals?

P. Gentili.- El neoliberalisme doctrinal és un atac ferotge als principis fundadors de la modernitat, sobretot el principi de la igualtat. Els neoliberals se centren en el principi de la llibertat i el radicalitzen plantejant la llibertat com a antítesi de la igualtat. La socialdemocràcia ha acceptat començar a discutir en aquestes termes, llibertat sense igualtat, eficàcia econòmica per damunt dels drets socials i això dificulta cotrarrestar el discurs neoliberal. Però la igualtat no és un principi innocent, ja era una concepció formal per als primers liberals. Si ara no som capaços de reformular aquell concepte d'igualtat, d'enten-

dre què significa avui una societat igualitària, ho tenim fotut.

R.M.- Quines alternatives se'ns presenten?

P. Gentili.- És la pregunta del milió de dòlars i si ho sabés seria molt més feliç. Però és una pregunta mobilitzadora. El problema és que aquesta pregunta es formula poc. El neoliberalisme ens ha acostumat a conformar-nos davant la dificultat que tenim per a respondre la pregunta del que cal fer. El que ara tenim és una dispersió i desmobilització abrumadora i ens calen espais per a discutir aquestes qüestions. Estudiants, pares i sindicats haurien de fer-se més sovint aquesta pregunta, perquè si fórem capaços de trobar espais públics per a parlar i discutir sobre això, potser no tindríem respostes contundents, però establiríem unes esferes comunes de reflexió i de lluita pedagògica, uns espais que hem perdut últimament. Fer-nos aquesta pregunta conjuntament serviria per agregar-nos i per a convertir l'escola en un espai de treball cultural. □

* Entrevista realitzada per Rafa Miralles per a la revista All-i-oli del País Valencià.

EL VIATGE DEL SEUS SOMNIS AL SEU ABAST AMB

SERRA NORD

NOUS CAMINS PER VIATJAR

C/ 31 de Desembre, 12 - 07004 PALMA

tel.- 20 46 00 - fax.- 20 44 50

PERQUÈ ELS OFERIM
ELS MILLORS VIATGES
ALS MILLORS PREUS!

AMB LA QUALITAT DE

BAL 078 M/M